

Головною метою діяльності А. Мельника було здобуття незалежної України, розвиток української нації. Він дотримувався більш дипломатично-поміркованої тактики. А. Мельник намагався знайти союзників, які могли б допомогти збудувати українську державу. Однак коли це не виходило – починалась боротьба на різних рівнях. Дії А. Мельника завжди були достатньо прагматичними та прорахованими. Він був свідком війни та численних смертей, тому намагався зробити так, щоб усі жертви були марними. Боротьба велась заради нації, а не певних соціальних груп чи верств. Також він був вірянином, переконаним християнином, його підтримували свого часу Андрей Шептицький та Йосип Сліпий.

Однак залишається ще одне питання, чому про Андрія Мельника згадують не так часто, як інших очільників українського національного руху? Можливо, річ у тім, що Андрій Мельник сам був людиною значимою, але скромною. Можливо, його стратегія була більш поміркованою, а отже, – не такою цікавою більшості, однак його внесок не можна не згадувати.

Підсумовуючи, можна сказати, що внесок Андрія Мельника як діяча національного руху був дійсно значний, тому кожен українець повинен пам'ятати те, що зробили такі особистості, як він.

Джерела та література

1. Герої України. Мельник Андрій Атанасович. URL: <http://heroes.profi-forex.org/ua/mel-nik-andrij-atanasovich>
2. Кучерук О. Андрій Мельник 1890–1964. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2005. 16 с.
3. Плавнюк М. Андрій Мельник – на тлі історичної доби ХХ століття. 21.08.2020. URL: <http://kroun.info/artefakty/andrij-melnyk-na-tli-istorychnoyi-doby-xx-stolittya/>
4. Шуткевич О. Андрій Мельник: «Будіть віру в майбутнє» *День*. 2019. № 210–211. URL: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/andrij-melnyk-budit-viru-v-priyudeshnye>

Гуцол Аліна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ЄПИСКОП ГРИГОРІЙ ХОМИШИН: ПОРТРЕТ ПОЛІТИЧНО-РЕЛІГІЙНОГО ДІЯЧА

Ключові слова: Українська греко-католицька Церква, політично-релігійний діяч, єпископ-ординарій, Україна.

Keywords: Ukrainian Greek Catholic Church, political-religious figure, ordinary bishop, Ukraine.

Після проголошення незалежності України з'явилася можливість переосмислити суперечливі оцінки вітчизняної історії, яка за радянських часів неодноразово переписувалася та замовчувалася. Особливо це стосується місця та ролі греко-католицької церкви та її ієрархів у державотворчому процесі. Серед них однією з найсуперечливіших постатей є Станіславський єпископ-ординарій Григорій Хомишин. Радянська історіографія зображала єпископа як польського прислужника, профашиста, антикомуніста, реакціонера [1]. Г. Хомишин мав свої по-

гляди щодо творення Української держави, ставив питання щодо причин її відсутності, переймався долею свого народу у важкі часи. Дослідження цієї постаті як представника тогочасної української еліти сприяє вивченню участі представників греко-католицької церкви у створенні національної свідомості.

Григорій Хомишин після закінчення гімназії вступив на богословський факультет у Львові, і водночас розпочав свою священницьку формацію у генеральній духовній семінарії. Першим призначенням молодого священника був пост вікарія в кафедральному соборі м. Станіслава (зараз – Івано-Франківськ).

1902 р. Митрополит Львівський і Галицький Андрей Шептицький покликав талановитого священника собі на поміч до Львова і призначив ректором семінарії. Владика Хомишин очолив Станіславську єпархію відразу після Андрея Шептицького, і слід наголосити, що це була гідна заміна. Владика Григорій писав: «Програмою мого владництва буде дбати про славу Божу і спасіння людських душ. Від цієї програми я ані не смію, ані не можу, ані не бажаю відступити». Владика Григорій Хомишин усе своє життя керувався цим заповітом [2].

На початку своєї діяльності новий владика зосередив свою увагу на духовній формації священників. Почав відвідувати парафії, організовувати в них тижневі, а деколи і двотижневі місії, коли він сам часто проповідував та сповідав. Єпископ Григорій Хомишин усіма силами працював над розбудовою єпархії.

У 1916 р. він намагався запровадити григоріанський календар у своїй єпархії, що викликало бурхливий протест вірян. Необхідність зміни календаря він обґрунтовував необхідністю розриву з календарем, який використовувався в Росії, щоб уникнути звинувачень галицьких українців у русофільстві. Він також запровадив літургійні зміни, щоб зменшити подібність між православними та греко-католицькими богослужіннями. Змінив дату св. Михаїла Архангела, аналогічно до латинського обряду, популяризував культ Пресвятих Дарів, свято Божого Тіла та культ св. Йосафата Кунцевича. У 1921 р. він запровадив у єпархії обов'язковий цілбат священників.

Як Станіславський єпископ владика Григорій дбав не лише про розвиток і добробут церков та монастирів, а й про розвиток освіти населення краю, виділяючи чималі кошти на розвиток шкіл та сільських читалень. Владика пильно тримав у полі зору розвиток мирянських організацій, шкіл, католицьких видавництв і преси. Із його ініціативи 1927 року у контексті Католицької Акції було засновано «Українську Католицьку Організацію», яку 1931 р. перейменовано на товариство «Українська Народна Обнова». 1935 р. створив товариство «Скала», яке вело активну діяльність зі зміцнення католицької віри та проти Радянської влади і комуністичних ідей. Організував на місцях «приходські читальні». Також поклали католицькі газети «Правда» і «Нова Зоря» тираж яких становив відповідно 2,5 і 1,5 тисяч екземплярів [3].

Єпархіальне Товариство Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії під нахненням владика Григорія закупило дві площі в Станіславі, на одній з яких вбудувало фешенебельне приміщення, де розмістився кінозал, готель, крамниці і приватні помешкання. Владика Григорій спільно з Митрополитом Андреем були одними з фундаторів Земельного Банку Іпотечного, поважної фінансової установи, яка дбала про розвиток українського підприємництва і капіталу. Через це

епархія часто брала кредити в цьому банку, які спрямовувалися на будову церков, шкіл, захоронків, закупівлю землі та лісу.

У бурхливі роки національно-визвольної революції в Україні після перенесення Національної Ради Західноукраїнської Народної Республіки зі Львова до Станіслава владика Григорій надав приміщення для Національної Ради ЗУНР у Станіславі, брав участь у її засіданнях і нарадах, активно закликав населення до вступу в Українську Галицьку Армію. Після утворення ЗУНР Григорій Хомишин брав участь у підготовці її малої конституції – «Тимчасового основного закону». Направляв до УГА священників у якості капеланів для ідеологічного зміцнення військ, виховання солдатів у національному дусі. Під час польської окупації він вперше, на Зелені Свята, попровадив процесію на могили Січових Стрільців, за що мав великі непримності від влади [3].

У міжвоєнний період вів активну пропаганду проти більшовиків, за що пізніше був покараний ними. Єпископа Григорія Хомишина радянська влада заарештовувала двічі. Влітку 1941 р., на загальноміському мітингу в Станіславі, владика першим офіційно привітав Акт відновлення Української Держави.

Із початком Другої світової війни і масового винищення єврейського народу єпископ звернувся до німецької влади з проханням не порушувати шосту Заповідь Божу («Не вбивай»), зокрема не винищувати євреїв, відкрито виступив перед громадянами Станіслава з закликом допомагати їм і захищати від фашистів. За це був заарештований і жорстоко побитий німцями. 15 квітня 1945 р. Владика Григорія вдруге заарештовано радянською владою, майже одночасно з усіма владиками греко-католицької церкви. Останній допит єпископа Григорія Хомишина відбувся у вересні 1945 року. 28 грудня 1945 р. після восьми місяців фізичних і моральних тортур перестало битися серце великого борця [3]. 27 червня 2001 р. зачислений папою Іваном Павлом II до лику блаженних.

Під страшним тиском німецького нацизму та радянської влади Григорій Хомишин залишився вірним загальнолюдським ідеалам та ідеї відродження державності українського народу. До кінця свого життя був вірним Богу та українському народу, за що його засудила та вбила радянська влада.

Джерела та література

1. Єгрешій О. Державотворча концепція єпископа Григорія Хомишина. *Вісник Прикарпатського університету Серія історія*. Івано-Франківськ. 2001. № 4–5. С. 204–211.
2. Ісповідники віри. Блаженний владика Григорій Хомишин: душпастир і будівничий. *Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/isповidnyku-viry-blazhennyu-vladyka-grygoriy-homyshyn-dushpastyr-i-budivnychyy-7985/>
3. Єпископ Григорій Хомишин: доля мученика. *На скрижелях*. URL: http://na-skryzelyah.blogspot.com/2017/02/blog-post_5.html